

Baltijas ogļūdeņražu izpētes un ieguves asociācija

Reģ.nr.40008192540, Vecpilsētas iela 19, Rīga, LV-1050

Vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrijai
Peldu iela 25, Rīga, LV-1494

atzinums.

2023.gada 25.janvārī Nr. 02-23/N

Par likumprojektu *Grozījumi likumā „Par zemes dzīlēm”* (22-TA-2212)

Baltijas ogļūdeņražu izpētes un ieguves asociācija, turpmāk – Asociācija, ir iepazinusies ar precizēto likumprojektu "Grozījumi likumā "Par zemes dzīlēm"" (22-TA-2212), turpmāk – Likumprojekts, un **iebilst** pret tā virzību.

Likumprojektā ir jāveic sekojošus labojumus un papildinājumus:

[1] **Izteikt** likuma “Par zemes dzīlēm” **1.panta 15⁶) punktu** šādā redakcijā:

“15⁶) ogļūdeņražu ieguve – tehnoloģisku darbu komplekss ogļūdeņražu atdalīšanai no zemes apakšslāņiem”.

Priekšlikuma pamatojums.

Komerclikuma 1.panta otrā daļa noteic, ka komercdarbība ir atklāta saimnieciskā darbība, kuru savā vārdā **peļņas gūšanas nolūkā** veic komersants. Savukārt šā likuma 4.panta trešā daļa nosaka, ka likumā var būt noteikta atsevišķu veidu komercdarbība, kuras veikšanai nepieciešama atļauja (licence) vai arī kuru drīkst veikt komersants atbilstoši likumā noteiktajām prasībām.

Saskaņā ar likuma “Par zemes dzīlēm” 1.pantu:

[..]

6) **derīgo izrakteņu ieguve** — darbu komplekss derīgo izrakteņu atdalīšanai no to dabiskās vides;

[..]

15) **ogļūdeņraži** — neapstrādāta nafta (jēlnafta), dabas gāze un gāzes kondensāti;

15⁶) punktu **ogļūdeņražu ieguve** — ogļūdeņražu atdalīšana no to dabiskās vides, lai **gūtu peļņu** no ogļūdeņražu pārdošanas;

15⁵) **eksperimentālā ogļūdeņražu ieguve** — ogļūdeņražu izpētes laikā veikta to sūknēšana no ogļūdeņražu izpētes urbuma, ogļūdeņražu sastāva un kvalitātes testēšana, lai noteiktu ogļūdeņražu iegulas lielumu, to sastāvu, kā arī efektīvāko piemērojamo tehnoloģiju ogļūdeņražu ieguvei;

[..]

17) **valsts nozīmes derīgie izrakteņi** — ogļūdeņraži (neapstrādāta nafta (jēlnafta) un dabasgāze), pazemes ūdeņi (saldūdeņi, minerālūdeņi, termālie ūdeņi un rūpniecībā izmantojamie

ūdeņi) un kristāliskā pamatklintāja ieži;

[..]

22) **zemes dzīļu izmantošanas licence** ir administratīvais akts, kas tā adresātam piešķir tiesības izmantot zemes dzīles noteiktās robežās, noteiktā veidā un noteiktu laiku, ievērojot licences noteikumus [..].

No augstākminētā izriet, ka tikai ogļūdeņraži tiek atdalīti no to dabiskās vides, lai gūtu peļņu, vai arī ogļūdeņražu ieguve ir pielīdzināma komercdarbības definīcijai, kuras veikšanai nepieciešama licence.

Izvērtējot citu valstu ogļūdeņražu (naftas) tiesisko regulējumu, Asociācija ir secinājusi, ka **nevienā citā valstī ar likumu nav** noteikts, ka ogļūdeņražu (naftas) ieguve ir ogļūdeņražu atdalīšana no to dabiskās vides, lai **gūtu peļņu no šo ogļūdeņražu pārdošanas. Ne peļņa, ne arī jēlnaftas pārdošana nav ogļūdeņražu ieguve.**

Ogļūdeņražu ieguve tiek definēta kā organisko vielu (jēlnaftas) atdalīšanas (separācijas) process, izmantojot dažādas mehāniskas un ķīmiskās metodes vai arī kā tehnoloģisko un ražošanas darbu komplekss, kura mērķis ir iegūt jēlnaftu no zemes dzīlēm uz zemes virsmu.

To ievērojot, ir nepieciešams, nekavējoties, labot ogļūdeņražu ieguves definīciju atbilstoši darbībām, kas tiek faktiski veiktas neapstrādātas naftas (jēlnaftas) atdalīšanai no tās dabiskās vides.

Likumprojekta izziņā Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, turpmāk – VARAM, nav norādījusi pamatojumu augstākminētā priekšlikuma noraidījumam. Atgādinām, ka iepriekš VARAM aizbildinājās ar laika un resursu trūkumu terminoloģijas izvērtēšanai, tomēr Likumprojekta virzība norāda, ka Asociācijas priekšlikums līdz šim brīdim ir atstāts bez ievērības. Tādēļ vēlamies atgādināt, ka kvalitatīva Likumprojekta un tā grozījumu izstrāde ir tieši VARAM kompetence un atbildība, tāpēc tieši VARAM šī problēma ir jāidentificē un jānovērš savlaicīgi. Nav pieļaujams, ka VARAM atzīst problemātiku, bet nerisina to. Ja VARAM trūkst nepieciešamo resursu jautājuma risināšanai, Asociācija piedāvā palīdzību ekspertu kompetentu pieaicināšanā.

[2] **Izslēgt** no likuma “Par zemes dzīlēm” 4.panta ceturtnās daļas vārdus “kā arī licences anulēšanas nosacījumus”.

Priekšlikuma pamatojums.

Ministru kabineta noteikumu regulējums nevar būt plašāks, kā tas noteikts likumā un noteikt gadījumus, kad licence (atļauja) būtu anulējama. Tas ir, ja likumā "Par zemes dzīlēm" nav paredzēti gadījumi, kad licence būtu anulējama, tad nevar ietvert Ministru kabinetam pilnvarojumu nodrošināt tā izpildījumu.

No licenciāta (zemes dzīļu izmantotāja) tiesību aizsardzības viedokļa tikai ar likuma normām var noteikt gadījumus, kādā licence tikt anulēta, tādēļ ir jāizvairās no tādiem gadījumiem, kad Ministru kabinetam būtu piešķirams pilnvarojums, kas vērsts uz licenciāta (zemes dzīļu izmantotāja) tiesību ierobežošanu.

[3] **Izteikt** Likumprojekta 8.panta pirmās daļas 3.punkta pirmo teikumu šādā redakcijā:

“3) persona, kas ar zemes īpašnieku vai tās pārstāvi noslēgusi līgumu, kurā norādīts zemes dzīļu izmantošanas veids”.

Iebilduma pamatojums.

Asociācija **iebilst pret Likumprojekta priekšlikumu** – likuma “Par zemes dzīlēm” **8.panta pirmās daļas 3.punkta pirmā teikuma redakciju**: “*persona, kas ar zemes īpašnieku vai pilnvaroto personu noslēgusi līgumu, kurā norādīts zemes dzīļu izmantošanas veids, līdz*

brīdim kamēr līgums ir spēkā”. Zemes īpašnieku var pārstāvēt ne tikai pilnvarota persona, bet arī likumiskais pārstāvis (piemēram, aizbildnis kā nepilngadīgā pārstāvis). Attiecīgi likumā ir precizējamas pārstāvības tiesības, kas izriet līgumiskām vai likumiskām attiecībām un piešķir tiesības slēgt darījumus zemes īpašnieka vārdā. Tas pats ir attiecināms uz vārdiem “*līdz brīdim kamēr līgums ir spēkā*”, jo no 8.panta pirmās daļas otrā teikuma izriet, ka līgums ir obligāts priekšnoteikums zemes dzīļu izmantošanas licences saņemšanai. Tas nozīmē, ja līgums nav spēkā, tad nepastāv priekšnoteikums zemes dzīļu izmantošanas licences saņemšanai.

[4] Izteikt Likumprojekta **pirmās daļas 3. punktu un 6.punktu** šādā redakcijā:

“3) ogļūdeņražu meklēšanai – uz laiku līdz pieciem gadiem;”;

“5) ogļūdeņražu ieguvei (izņemot šā panta 7. punktā minēto) - uz laiku līdz 50 gadiem;”.

Priekšlikuma pamatojums.

Likumprojekts paredz izslēgt likuma “Par zemes dzīlēm” 1.panta 7. un 9.punktu un papildināt 7.pantu ar 6.punktu sekojošā redakcijā: “6) ogļūdeņražu meklēšana, izpēte un ieguve.” Attiecīgi arī šim zemes dzīļu izmantošanas veidam ir nosakāmi termiņi.

Termiņš 50 gadi nosakāms, ņemot vērā, ka ogļūdeņraži ir valsts nozīmes derīgais izrakteņis un to ieguvei ir lielāka nozīme, nekā pārējiem derīgiem izrakteņiem, kas veicina tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību. Atšķirībā no citiem derīgajiem izrakteņiem, kuriem ir skaidri saprotamas ieguves izmaksas, izmantošanas iespējas, tirgus, cena, tas ir, derīgie izrakteņi pieder pie uzreiz izmantojamiem resursiem un to izmantošanu var uzsākt pēc ieguves. Savukārt, tādiem valsts nozīmes derīgiem izrakteņiem kā ogļūdeņraži ieguves process nenoslēdzas ar to atdalīšanu no to dabiskās vides un tos nav iespējams pārdot galapatērētājam uzreiz pēc ieguves.

[5] Izslēgt no Likumprojekta 8.punktā priekšlikumu papildināt likuma “Par zemes dzīlēm” 10.pantu ar **1.¹daļu**, kas paredz gadījumus, kad var atteikt izsniegt zemes dzīļu izmantošanas licenci vai pagarināt jau izsniegtās licences termiņu.

Iebilduma pamatojums.

Asociācija piekrīt, ka nav atļauta prettiesiska derīgo izrakteņu ieguve, neievērojot zemes dzīļu normatīvo aktu vai zemes dzīļu izmantošanas licences prasības. Tomēr Likumprojekts nepaskaidro, ko nozīmē prettiesiska rīcība (ieguve) un nepieļauj individuālu izvērtējumu (piemēram, nodarījuma sastāvs bija formāls, kaitējums netika nodarīts vai nodarītais kaitējums tika pilnībā atlīdzināts, vai arī sodāmība ir dzēsta). Vārds “prettiesisks” nav paskaidrots, tātad radīsies iespēja subjektīvām interpretācijām.

Minētais Likumprojektā iekļautais priekšlikums joprojām nav izdiskutēts un var radīt kļūdas tiesības normas piemērošanā. Ir arī saskatāms, ka šādi juridiskai vai fiziskai personai tiek noteikts papildus sods jeb dubulta sodīšana. Piemēram, ja Administratīvās atbildības likuma 24.panta trešā daļa nosaka, ka persona atzīstama par administratīvi nesodītu gadu pēc soda izpildes, Administratīvās sodāmības dzēšanas termiņu skaita no dienas, kad pilnībā ir izpildīts pamatsods un papildsods. Tad vadoties no Likumprojekta 10.panta 1.¹daļas personai pēc sodāmības dzēšanas kā papildsods var būt atteikums izsniegt zemes dzīļu izmantošanas licenci.

Asociācijas ieskatā, sods / papildsods / papildus sankcijas par prettiesisku derīgo izrakteņu ieguvi, neievērojot zemes dzīļu normatīvo aktu vai zemes dzīļu izmantošanas licences prasības, nav risināms Likumprojekta ietvaros, bet gan nosakāms citu normatīvo aktu ietvaros. Pie kam, saskaņā ar likuma “Par zemes dzīlēm” 13.panta 5.punktu saņemt licences termiņa pagarinājumu vai jaunu licenci var, ja ir pienācīgi pildīti iepriekšējās licences nosacījumi un ja to pieļauj ar zemes īpašnieku noslēgtais zemes dzīļu izmantošanas līgums. No minētā arī izriet zemes dzīļu izmantotāja tiesības un pienākumi, saņemot licences termiņa pagarinājumu vai jaunu licenci.

[6] **izteikt** Likumprojekta 12.punktā – likuma “Par zemes dzīlēm” 13.panta 5.punktu šādā redakcijā:

“5) saņemt licences termiņa pagarinājumu, jaunu licenci vai licenci iepriekš izsniegtās atļaujas vietā, ja ir pienācīgi pildīti iepriekšējās licences nosacījumi un ja to pieļauj ar zemes īpašnieku noslēgtais zemes dzīļu izmantošanas līgums.”

Iebilduma pamatojums.

Ievērojot iepriekš norādīto, ka likumā “Par zemes dzīlēm” ir precizējamas pārstāvības tiesības, jo papildus tam pastāv pārstāvības, kas izriet no līgumiskām vai likumiskām attiecībām un piešķir tiesības slēgt darījumus zemes īpašnieka vārdā. Asociācijas ieskatā, nav lietderīgi mainīt likumā esošo vārdu “pienācīgi” pret “atbilstoši”.

[7] **Izslēgt** no Likumprojekta 13.punktā priekšlikumu izteikt likuma “Par zemes dzīlēm” 14.panta **8.punktu** jaunā redakcijā.

Iebilduma pamatojums.

Piedāvātā redakcija nav izdiskutēta un rada vietu subjektīvai interpretācijai. Asociācijas ieskatā, ne katras izmaiņas rada nelabvēlīgas sekas, kas būtu atjaunojamas iepriekšējā stāvoklī, un priekšlikums var tikt izmantots ļaunprātīgi. Piemēram, pašvaldības ieskatā, zemes dzīļu izmantotajām būs jānovērš pašvaldības ceļa bojājumus līdz savienojumam ar valsts ceļu, jo tas tika izmantots piekļūšanai derīgo izrakteņu ieguves licences laukumam un ir bojāts. Papildus tam, Likumprojekta priekšlikums nenosaka termiņa ierobežojumus un, tas nozīmē, ka zemes dzīļu izmantotāja pienākums var pastāvēt arī pēc vairākiem gadiem pēc tam, kad ir pabeigta zemes dzīļu izmantošana, t.sk. rekultivācijas darbi.

Nemot vērā minēto un, ka līdzšinējā likuma “Par zemes dzīlēm” 14.panta 8.punkta redakcija skaidri nosaka zemes dzīļu izmantotāja pienākumu uz sava rēķina rekultivēt zemes dzīļu izmantošanas rezultātā radušos zemes gabala bojājumus atļaujā vai licencē norādītajā termiņā, Asociācija lūdz atstāt normas iepriekšējo redakciju.

Ir arī ņemams vērā Likumprojekta mērķis – administratīvā sloga samazināšana. Konkrētajā gadījumā normatīvie akti tiks dubultoti, jo virkne citu normatīvo aktu paredz rīcību piesārņojuma vai arī cita īpašuma bojājuma gadījumā.

[8] **Izteikt** likuma “Par zemes dzīlēm” 16.panta **pirmo un trešo daļu** šādā redakcijā:

“(1) Valsts vides dienests vai Būvniecības valsts kontroles birojs var pieņemt lēmumu par zemes dzīļu izmantošanas ierobežošanu vai apturēšanu, ja tas konstatē, ka tiek pārkāptas zemes dzīļu izmantošanas licences, bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļaujas vai zemes dzīļu izmantošanu regulējošo normatīvo aktu prasības, kā arī tad, ja zemes dzīļu izmantošanas rezultātā rodas draudi cilvēka veselībai, videi vai īpašumam. Valsts vides dienesta lēmumu var apstrīdēt Vides pārraudzības valsts birojā. Vides pārraudzības valsts biroja lēmumu var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Būvniecības valsts kontroles biroja lēmumu var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā.”

“(3) Zemes dzīļu izmantošanas licenci tās izsniedzējs var atcelt vai bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju Valsts vides dienests var atcelt, ja licences vai atļaujas adresāts:”

Aizstāt likuma “Par zemes dzīlēm” 16.panta **sestajā daļā** vārdu “neaptur” ar vārdu “aptur”.

Priekšlikuma pamatojums.

Asociācija uzskata, ka ir jābūt noteiktajam iestādes pienākumam izvērtēt katru gadījumu, kad ir lemjams jautājums par zemes dzīļu izmantošanas ierobežošanu vai apturēšanu un šī

iemesla dēļ iestādei ir jāpiešķir izvēles tiesības, lai sasniegtu taisnīgāko un lietderīgāko rezultātu.

Ir zināms, ka administratīvā akta apstrīdēšanas institūtam ir vairāki uzdevumi. Tas ir viens no procesuālajiem instrumentiem, kas ļauj privātpersonai izmantot savu tiesību aizsardzības iespēju un dod iespēju valsts pārvaldei pašai vēlreiz pārbaudīt sava lēmuma tiesiskumu un novērst kļūdas.

Administratīvā procesa likuma 76.panta otrā daļa paredz, ka administratīvo aktu var apstrīdēt padotības kārtībā augstākā iestādē un, atbilstoši šā likuma 80.panta pirmajai daļai, iesniegums par administratīvā akta apstrīdēšanu aptur tā darbību no dienas, kad iesniegums saņemts iestādē, izņemot šā likuma 360.panta otrajā un trešajā daļā, kā arī gadījumos, kad iesniegumu iesniedzis labvēlīga administratīvā akta adresāts, lai panāktu vēl labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, vai ja iesniegums iesniegts par vispārīgo administratīvo aktu.

Papildus Asociācija vērš VARAM uzmanību uz sekojošo.

1. Ir precizējama Likumprojekta anotācija, atbilstoši Likumprojekta mērķim, jau veiktajiem precizējumiem un iesniegtajiem iebildumiem un priekšlikumiem, tai skaitā lūdzam dzēst sekojošo:

“Minētā norma un tiesības būs saistošas arī Būvniecības valsts kontroles birojam kā ogļūdeņražu meklēšanas, izpētes un ieguves licenču izsniedzējam, jo arī ogļūdeņraži ir derīgie izrakteņi, tādējādi arī šajā jomā nepieciešams mazināt iespējamos riskus attiecībā uz atkārtotiem pārkāpumiem un prettiesisku rīcību.”

2. Joprojām nav novērsti būtiskākie Likumprojekta defekti un izpildīts Latvijas Republikas 11. Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālas politikas komisijas sēdē 2013.gada 7.maijā dotais uzdevums, kas ir dokumentēts attiecīgajā protokolā.

Diemžēl, spēkā esošais normatīvais regulējums nosaka termiņus un sankcijas tikai komersantiem, bet ne valsts institūcijām, tādēļ ir izveidojusies situācija, ka var bezgalīgi pārlīkt vai pagarināt termiņus dokumentu izskatīšanai, lēmumu pieņemšanai un atkārtoti jaunu nosacījumu izvirzīšanai kā, piemēram, ietekmes uz vidi novērtējuma, piesārņojuma atļaujas izsniegšanas procedūrā un ogļūdeņražu ieguves plānu apstiprināšanā. Faktiski sods par valsts institūciju apzinātu vai neapzinātu neizdarību tiek “pārlīkts” jeb uzlikts komersantiem. Likumprojekts šo problēmu nerisina, bet tieši otrādi – pasliktina.

Pamatojoties uz augstākminēto, lūdzam ņemt vērā Asociācijas iebildumus un veikt atbilstošus grozījumus Likumprojektā.

Asociācija atkārtoti lūdz organizēt tikšanos ar nozares pārstāvjiem pirms tiek tālāk virzīts Likumprojekts, lai rastu risinājumu un beidzot izpildītu Latvijas Republikas 11. Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālas politikas komisijas 2013.gada 7.maija sēdes lēmumu.

Ar cieņu

Baltijas ogļūdeņražu izpētes un ieguves asociācija
valdes priekšsēdētāja Sigita Poželaite - Šavļuga

ŠIS DOKUMENTS IR PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU